

Нашият духовен баща

Здравейте, приятели!

Аз съм брат Йосиф и след почти два и половина месеца отново сме заедно. Моля да ме извините, че чакахте толкова време следващата ни среща, но се надявам, че това, за което сега ще си поговорим, ще компенсира донякъде неудобството от по-продължителната пауза.

При предишната ни среща към края на ноември миналата година направих опит да ви представя съвсем накратко един от изворите на Кармилската духовна традиция, разказвайки за RUBRICA PRIMA – своеобразно верую на кармилитите, както и за един от отшелниците – Вилхелм от Санвико, чието свидетелство на очевидец чрез неговата *Хроника* от XIII век ни представя унищожението на манастирите на Ордена в Светата земя след нахлуването на сарацините в провинциите Финикия Сирийска и Палестина.

В споменатата *Хроника* Вилхелм споделя за тези особено трудни за нашия Орден времена следното – цитирам: „По такъв начин Орденът беше унищожен във Финикия и постепенно в цялата Света земя. Членовете на Ордена, които бяха пребъдвали в непрестанно съзерцание на Бога на планината Кармил от времената на пророците Илия и Елисей, т.е. в продължение на 2 221 години, по време на тези преследвания изгубили своята планина ...“

Признавам си, че едва малко по-късно след нашата среща си дадох сметка, че всъщност нас, днешните кармилити и почитатели на Кармила, ни отделят около 3 500 години от тези времена, и си помислих, че ще е угодно на Бога да отдадем дължимата почит към тези двама велики пророци от Стария Завет, като посветим една или две от нашите срещи специално на тяхното място в нашата духовна традиция. Ето така се роди идеята за темата на днешната, а вероятно и на следващата ни среща, а именно да се потопим още по-назад във времето търсейки корените на духовната традиция на Кармила.

И така, връщаме се към времето на великите пророци от Стария Завет – светия пророк Илия, наричан с основание „духовен баща на Кармилския орден“, и неговия знаменит приемник – светия пророк Елисей.

Не ми е известен друг достоверен от духовна гледна точка източник на информация за техния живот и дела освен Светото Писание. Затова ще посветим нашата среща с тези велики мъже на това, което ни говори за всеки един от тях Библията. Тук от само себе си се налага едно уточнение – всичко, което следва по-нататък, са цитати от Писанието и за ваше удобство, когато решите да се върнете и прегледате отново текстовете за тях, аз ще посочвам след всеки цитат мястото му в книгите на Светото Писание.

Е, да тръгваме по следите на тези наистина велики мъже, които са служили вярно и всеотдайно на Бога. Пред нас върви най-пламенният пророк от Стария Завет, на когото принадлежат думите – „Жив Господ, Бог Израилев, пред Когото стоя!“ Мисля, че този израз на светия пророк, на днешния символен език може да се нарече „логото на Кармила“, защото изразява самата същност на Кармила: кармилитът и кармилитката, независимо дали са богопосветени (т.е. свещеници, монаси или монахини) или са терциари (т.е. живеят в света като миряни, следващи в живота си Евангелието и кармилската традиция), приемат, че те са постоянно пред очите на живия Бог, съзерцавайки Го в сърцето си.

А накъде ни води сега свети Илия, който бяга поради заплаха за живота му?

По пътя към потока Хорат

„И биде слово Господне към него: Тръгни оттук, обърни се към изток и се скрий при потока Хорат, който е срещу Йордан; от тоя поток ще пиеш, а на враните съм заповядал да те хранят там. И той отиде и стори според словото Господне; отиде и остана при потока Хорат, който е срещу Йордан. И враните му донасяха хляб и месо сутрин, хляб и месо вечер, а пиеше от потока. След няколко време потокът пресъхна, понеже нямаше дъжд за земята.

(3 Цар. 17:2-8)

Да видим какво прави по-нататък с пророка Господ? Къде го праща?

Неизчерпаемите делва с брашно и гърне с дървено масло

„И биде слово Господне към него: стани, иди в Сарепта Сидонска и остани там; Аз заповядах на една вдовица жена да те храни. И стана той, та отиде в Сарепта. Когато дойде при градските порти, ето, там една вдовица жена събира дърва. Той я повика и каза: дай ми малко вода в съд да пия. Тя отиде да вземе, а той завика след нея и каза: донес ми в ръце и къс хляб. Тя отговори: жив ми Господ, Бог твой, нямам нищо печено, а имам само шепа брашно в делвата и малко дървено масло в гърнето; и ето, аз ще събера две-три дръвца, ще отида и ще приготвя това за себе си и за сина си; ще изядем това и ще умрем. А Илия ѝ рече: не бой се, върви и направи, което каза; но по-напред направи от това малка прясна пита за мене и ми донеси; а за себе си и за сина си ще направиш после; защото тъй говори Господ, Бог Израилев: брашното в делвата няма да се свърши, и дървеното масло в гърнето няма да намалее до оня ден, в който Господ ще даде дъжд на земята. Тя отиде и направи тъй, както ѝ каза Илия, и храни се тя и той и домът ѝ няколко време. Брашното в делвата се не свършваше, и дървеното масло в гърнето не намаляваше, по словото на Господа, което Той изрече чрез Илия.“

(3 Цар. 17:8-16)

Питам се защо Господ го праща точно при тази вдовица? И сега се сещам за една друга вдовица, която пуска в диска за приносите в храма Господен две дребни монети, които, както ни казва Писанието, са били цялата ѝ оскъдна прехрана. Да, наистина Господ не гледа на лице, а в сърцето на човека и вижда има ли той вяра или не, и възнаграждава онези, в чиито сърца вярата е жива, като върши за тях дори чудеса. Спомням си думите на Исус, казани на един свят свещеник от Неапол – о. Долиндо Руотоло, съвременник на св. о. Пио от Пиетрелчина: „Чудеса се случват само в живота на онези, които вярват в тях.“

Ето какво говори Самият Господ Исус по този въпрос чрез устата на св. евангелист Лука:

„Наистина ви казвам: много вдовици имаше в Израила в дните на Илия, когато беше затворено небето три години и шест месеца, тъй че настана голям глад по цяла земя; и нито при една от тях не бе пратен Илия, а само при вдовицата в Сидонска Сарепта; тъй също много прокажени имаше при пророк Елисея, и нито един от тях не се очисти, освен сириецът Неман. Като чува това, всички в синагогата се изпълниха с ярост; и станаха, та Го изкараха вън от града и заведоха навръх рътлината, на която бе построен градът им, за да Го блъснат надолу. Но Той премина посред тях и си отиде.“

(Лука 4:25-30)

И като потвърждение на цитираните думи на Исус пред о. Долиндо Руотоло, ето какво се случва с тази вдовица от Сарепта:

„След това се разболя синът на тая жена, домакинята, и болестта му беше тъй силна, че у него не остана дишане. Тогава тя рече на Илия: какво имаш ти с мене, човече Божий? Дошъл си да ми напомниш моите грехове и да умориш сина ми. А той ѝ отговори: дай ми сина си. И го взе от ръцете ѝ, отнесе го в горницата, дето живееше, и го сложи на леглото си; и викна към Господа и каза: Господи, Боже мой! нима Ти и на вдовицата, у която живея, ще направиш зло, като погубиш сина ѝ? И като се простря три пъти над момчето, извика към Господа и каза: Господи, Боже мой! да се върне душата на това момче у него! И Господ чу гласа на Илия и върна душата на момчето в него и то оживя. Илия взе момчето, сне го от горницата в дома, даде го на майка му и каза: гледай, синът ти е жив. Тогава жената рече на Илия: сега тъкмо узнах, че ти си човек Божий, и че словото Господне в твоите уста е истинско.“

(3 Цар. 17:18-24)

Изстреблението на Вааловите пророци

Безспорно пророк Илия, както казва и вдовицата от Сарепта, е човек Божий. Доказва го с чудесата, които върши, изпълнявайки точно волята Божия. Но като човек той е уязвим и може да сгреша, ако си позволи да тълкува, както той смята за правилно, казаното му от Бога. Нека да чуем какво прави той, след като по негова молба Господ е заключил небето и на земята не пада дъжд три години и шест месеца, а след това Господ го праща да се яви на цар Ахав, чиято жена Йезавел е езичница и изстребва в Израил Господните пророци.

„И Ахав отиде да посрещне Илия. Щом Ахав видя Илия, рече му: ти ли си, който смущаваш

Израиля?

Илия му отговори: Не аз смуштавам Израиля, а ти и бащиният ти дом, защото презряхте Господните заповеди и вървите по Вааловци;

сега прати и събери при мене цял Израил на планина Кармил, и четиристотин и петдесетте Ваалови пророци и четиристотинте дъбравни пророци, които се хранят от трапезата на Йезавел.

И Ахав прати до всички Израилеви синове и събра всички пророци на планина Кармил.

Тогава Илия пристъпи към целия народ и каза: още ли ще куцате на две колена? Ако Господ е Бог, вървете след Него; ако ли Ваал – вървете след него. А народът му не отговори ни дума.

И рече Илия на народа: само аз останах пророк Господен, а Ваалови пророци има четиристотин и петдесет души (и четиристотин дъбравни пророци);

нека ни дадат две телета и нека си изберат едно теле, и да го разсекат и положат върху дърва, но огън да не подклаждат; аз пък ще приготвя другото теле и ще го положа върху дърва и огън няма да подклаждам;

тогава призовете името на вашия бог, аз пък ще призова името на Господа, моя Бог. Оня Бог, Който отговори чрез огън, Той е Бог. И целият народ отговори и каза: добре! (нека бъде тъй.)

И рече Илия на Вааловите пророци: изберете си едно теле и го пригответе вие по-напред, защото сте много; и призовете името на вашия бог, но огън не подклаждайте.

И те взеха телето, което им бе дадено, пригответе го и призоваваха името на Ваала от сутринта до пладне, думайки: Ваале, чуй ни! Ала нямаше ни глас, ни отговор. И те скачаха пред жертвеника, който бяха направили.

По пладне Илия начена да им се присмива и казваше: викайте по-високо, защото той е бог; може би се е замислил, или е зает с нещо, или е на път, а може би спи – тъй ще се събуди!

И те почнаха да викат високо и по обичая си да се бодат с ножове и копия, тъй че кръв течеше от тях.

Пладне мина, а те все още вилнееха до вечерното жертвоприношение; ала не се чу ни глас, ни отговор, нито слух. (Тогава Илия Тесвитец рече на Вааловите пророци: сега се дръпнете вие, та и аз да извърша своето жертвоприношение. Те се дръпнаха и замълчаха.)

Тогава Илия рече на целия народ: приближете се до мене. И всичият народ се приближи до него. Той въздигна пак срутения жертвеник Господен.

И взе Илия дванайсет камъка, тъкмо колкото са колената на синовете на Иакова, комуто Господ бе казал тъй: Израил ще бъде твоето име.

И съгради от тия камъни жертвеник в името на Господа, и около жертвеника направи окоп, който побираше две сати зърна,

и тури дърва (върху жертвеника), разсече телето, положи го върху дървата

и каза: напълнете четири ведра вода и изливайте върху всеизгаряната жертва и дървата. (И направиха тъй.) После каза: повторете. И те повториха. И рече: направете същото трети път. И те потретиха.

И водата се разля около жертвеника, а окопът се напълни с вода.

Когато принасяха вечерната жертва, пророк Илия се приближи (извика към небето) и каза: Господи, Боже Авраамов, Иаковов и Израилев! (Чуй ме, Господи, чуй ме днес в огъня!) Нека познаят днес (тия човеци), че Ти един си Бог у Израиля, и че аз съм Твой раб и извърших всичко по Твое слово.

Чуй ме, Господи, чуй ме! Нека познае тоя народ, че Ти, Господи, си Бог и Ти ще обърнеш сърцето им (към Себе Си).

И огън Господен падна и пояде всесъжжение, дърва, камъни и пръст, и погълна водата, която беше в окопа.

Като видя това, всичият народ падна ничком и каза: Господ е Бог, Господ е Бог!

Тогава Илия им рече: хванете Вааловите пророци, та ни един от тях да се не скрие. Хванаха ги, а Илия ги отведе при потока Кисон и там ги изкла.“ (3 Цар. 18:16-40)

След това знаменателно събитие, царица Йезавел е бясна и казва да предадат на пророк Илия, че тя

ще направи с неговата душа същото, което той е сторил с нейните пророци. Илия бяга, за да спаси живота си, чак в пустинята и седнал под една хвойна, иска да умре, казвайки: „Стига вече. Господи, прибери душата ми, защото аз не съм по-добър от отците си.“

И тук си припомням един интересен епизод, който се случи с мен преди години. Бях на изповед в деня, когато едно от четивата беше именно този текст за св. пророк Илия, който обезглавява до един всичките езически пророци. Свещеникът, който ме изповядваше, ме попита: Защо, според теб, Илия бяга и иска да умре? Отговорих: Защото езичницата царица Йезавел иска да го убие като отмъщение за това, че той е изклал всичките ѝ пророци! А той отново ме попита: Само по тази причина ли бяга, според теб, пророк Илия и иска да умре? Не знаех какво да отговоря и мълчах. Изповедникът ме попита: Господ искал ли е от Илия да избие всички тези пророци? Не мислиш ли, че ако Той искаше от него това, щеше да му го каже ясно? Илия бяга и иска да умре, признавайки, че не е по-добър от отците си, защото се страхува от Божия гняв, тъй като не е изпълнил точно онова, което Господ му е заповядал! А като Негов пророк той много добре знае какво се случва с пророците, които пророкуват от името на Бога, но представяйки своето тълкуване на Божиите думи към тях, а не точно самите Божии думи. Така този епизод се превърна за мен в урок по смирение.

И какво прави Господ със своя пророк, който бяга от вбесената от неговото действие Йезавел и чак на един ден път от Вирсавия спира уморен в пустинята? Сега ще чуем един текст от Трета книга Царства, който никога няма да забравя, защото именно този текст беше четивото, което слушахме по време на моето приемане в Кармила преди години. Въпросът на Господа към пророка тогава звучеше като отправен лично към мен, но също и сега звучи почти постоянно в сърцето ми. Нека чуем какво става с пророка, който е не само изплашен до смърт, но и не по-малко уморен може би както физически, така и психически.

На път към Божията планина Хорив

„И легна, та заспа под хвойната. И ето, Ангел се докосна до него и му каза: стани, яж (и пий).“

Илия погледна, и ето до възглавето му печена питка и стомна с вода. Той хапна, пийна и пак заспа.

Ангел Господен се върна повторно, докосна се до него и каза: стани, яж (и пий), понеже те чака дълъг път.

Той стана, хапна и пийна и като се подкрепи с тази храна, вървя четирийсет дни и четирийсет ноци до Божията планина Хорив.

И влезе там в пещерата и пренощува в нея. И ето биде към него слово Господне и Господ му каза: защо си тук, Илия?

Той отговори: пламнах от ревност за Господа, Бога Саваота, защото Израилевите синове оставиха Твоя завет, разрушиха Твоите жертвеници и с меч убиха Твоите пророци; само аз останах, но и моята душа търсят да вземат.

И каза му Бог: излез и застани на планината пред лицето Господне, и ето, Господ ще мине, и голям и силен вятър, който цепи планини и събаря скали пред Господа, но не във вятъра е Господ; след вятъра – земетръс, но не в земетръса е Господ;

след земетръса – огън, но не в огъня е Господ; след огъня – лъх от тих вятър (и там е Господ).

Като чу това, Илия си закри лицето със своя кожух, излезе и застана при входа на пещерата. И към него биде глас, който му каза: защо си тука, Илия?

Той отговори: пламнах от ревност за Господа, Бога Саваота, защото Израилевите синове оставиха Твоя завет, разрушиха Твоите жертвеници и с меч убиха Твоите пророци; само аз останах, но и моята душа търсят да вземат.

И Господ му рече: върни се по пътя си в Дамаск и кога пристигнеш, помажи Азаила за цар на Сирия.“

(3 Цар. 19:5-15)

Чудни са Божиите помисли и дела! Илия се готви да умре, а Господ чрез Своя Ангел му съобщава, че го чака дълъг път и му праща питка и стомна с вода да се подкрепи и после той върви четирийсет дни и нощи, без да знае какво го чака там, където му е казано да върви.

Неволно ми идва на ум аналогията с Мойсей, на когото Господ възлага задачата да води Божия народ, изведен от Господа от страната на робството, което е символ на духовната смърт, и този народ ще броди също денем и нощем четирийсет години, докато стигне до мястото, където Господ ще склучи с него завет. Нито Мойсей, нито пророк Илия смятат себе си готови за задачите, които Господ им възлага – първият се оправдава пред Господа със заекването си, когато Господ му повелява да се яви пред фараона на Египет и да го помоли да пусне израилтяните, за да извършат своето жертвоприношение в пустинята; вторият пък след извършеното от него човешко жертвоприношение със закланите езически пророци с последни сили бяга надалеч, за да се скрие от отмъщението на царицата и от Божието наказание.

И тук, за кой ли път (?!), отново Господ ни дава да разберем, че без Неговата благодатна подкрепа и помощта Му, ние не можем да се справим с това, което Той иска от нас да извършим. И след като възложената мисия на двамата най-велики пророци от Стария Завет е изпълнена, Господ дава заслужената почивка и наградата, но също така осигурява и предаването на необходимите благодати върху онези избрани от Него хора, които ще продължат по-нататък делото – Исус Навин, когото Моисей избира за свой приемник и Елисей – изборът за приемник на Илия. И може би не е случайно, че на планината Тавор, пред очите на апостолите Петър, Йоан и Яков, при преображението Си Господ разговаря именно с тези двама пророци.

Вземането на Илия в огнена колесница на небето

От текста в Писанието, който описва това вземане на пророка, мисля, че може да се научи много за това какви са изискванията за такова едно „предаване на щафетата“. Нека послушаме как светият автор ни описва това изключително впечатляващо събитие с двамата пророци – Илия и избраният от Бога за негов заместник Елисей.

„И каза му Илия: Елисее, остани тука, защото Господ ме праща в Йерихон. А той рече: жив Господ и жива ти душа! Няма да те оставя. И дойдоха в Йерихон.

Тогава се приближиха до Елисея синовете пророчески, които бяха в Йерихон, и му казаха: знаеш ли, че днес Господ взима твоя господар и ще го възнесе над главата ти? Той отговори: и аз зная, мълчете.

И каза му Илия: остани тука, защото Господ ме праща на Йордан. И той каза: жив Господ и жива ти душа! Няма да те оставя. И тръгнаха двамата.

Петдесет души от синовете пророчески тръгнаха и се спряха надалеч срещу тях, а те двамата стояха при Йордан.

И взе Илия кожуха си, сви го и удари с него по водата, тя се раздели на тъй и на тъй, и преминаха двамата по сухо.

Когато преминаха, Илия каза на Елисей: искай, каквото желаш да ти направя, преди да бъде взет от тебе. Елисей отговори: духът, който е в тебе, да бъде двойно върху мене.

А той каза: мъчно нещо искаш; ако видиш как ще бъде взет от тебе, тъй ще ти бъде; ако ли не видиш, няма да бъде.

Както вървяха и се разговаряха по пътя, изведнъж се яви огнена колесница, и огнени коне, и ги раздвоиха едни от други, и Илия се понесе във вихрушка към небето.

А Елисей гледаше и извика: отче мой, отче мой, колесница на Израила и негова конница! И вече не го видя. И хвана дрехите си, та ги раздра на две.

И вдигна той на Илия кожуха, който бе паднал от него, па се върна и се спря край брега на Йордан; взе на Илия кожуха, който бе паднал от него, удари с него по водата, и каза: де е Господ, Бог Илиев –

Самият Той? И удари по водата, и тя се раздели на тъй и на тъй, и Елисей премина.“ (Цар. 2:4-14)

На предната корица на том I на изданието „Кармилска антология“, което ползвам, е изобразена изключително красивата византийска икона „Пророк Илия“, представяща именно тази сцена с огнената колесница и огнените коне, отнасящи светия пророк към небето и останалия при река Йордан пророк Елисей, удрящ с кожата по водата.

Като едно резюме на многобройните заслуги на светия пророк Илия ми се иска да чуем какво се казва за него в книгата „Премъдрост на Исуса, син Сирахов“.

„И дигна се пророк Илия като огън, и словото му гореше като светило.
Той напрати върху тях глад и с ревността си намали броя им;
със словото Господне той заключи небето и три пъти сваля огън.
Колко си се прославил ти, Илия, с твоите чудеса, и кой може с тебе да се сравни по слава!
Ти въздигна мъртъв от смъртта и ада със словото на Всевишния;
ти свали в погибел царе и знатни от леглото им;
Ти слуша на Синай изобличение против тях и на Хорив – съд за отмъщение;
ти помаза царе за награда и пророци за твои приемници;
ти бе грабнат от огнен вихър на колесница с огнени коне;
ти биде предназначен за изобличение в свое време, за да утолиш гнева – преди да се е обърнал в ярост
– да обърнеш сърцето на баща към син и да възстановиш колената Иаковови.

Блажени са ония, които са те видели и които са украсени с любов – и ние живот ще поживеем.“
(Сир. 48:1-11)

И нека завършим този обзор на казаното в Светото Писание за светия пророк Илия с няколко цитата, които говорят за **Духа на Илия**

Ето какво казва за него пророк Малахия:

„Ето, Аз ще пратя при вас пророка Илия, преди да настъпи денят Господен – велик и страшен.“
(Мал. 4:5)

Св. Апостол Матей също предава думите на Исус, Който, говорейки на народа за Йоан Кръстител, казва:

„И ако искате да приемете, той е Илия, който има да дойде.“ (Мат. 11:14)

Св. Апостол Яков също говори за Илия в посланието си:

„Илия беше подобострастен нам човек, и с молитва се помоли да няма дъжд и не валя дъжд на земята три години и шест месеца.“
(Як. 5:17)

За величието на пророк Илия и неговата роля най-вече ни говори откъсът от Евангелието от Матей, описващ преображението на Исус на планината Тавор. Нека да чуем как апостолът предава тази сцена, която се развива в присъствието на тримата избрани от Господа негови ученици и двамата най-велики пророци. Всъщност тук апостолът ни показва пряко връзката между Стария Завет, представен от пророците Мойсей и Илия, и Новия Завет, представен от Самия Господ Исус и тримата Му най-големи ученици.

„И след шест дни Исус взе със Себе Си Петра, Иакова и Иоана, брат му, и ги възведе насаме на висока планина;

и се преобрази пред тях: и лицето Му светна като слънце, а дрехите Му станаха бели като светлина.

И ето, явиха им се Моисей и Илия, разговарящи с Него,

тогава Петър отговори Исусу и рече: Господи, добре е да бъдем тука; ако искаш да направим тук три

сенника: за Тебе един, за Моисея един и за Илия един.

Докле още той говореше, ето, светъл облак ги засени; и чу се из облака глас, който казваше: Този е Моят възлюбен Син, в Когото е Моето благоволение; Него слушайте.“ (Мат. 17:1-5)

И в края на срещата ни, посветена на най-пламенния от пророците на Стария Завет – свети Илия, който е наричан, както споменах в началото, „духовен баща на Кармила“, ще си позволя да споделя с вас една моя лична молитва към Господа:

Господи Исусе, Сине на живия Бог, към Теб се обръщам с гореща молба аз, недостойният твой раб, като смирено Те моля да сториш в душите и сърцата на мъже и жени да пламне ревностната любов към Бога, която е носил в сърцето и душата си нашия духовен баща, светият Твой пророк Илия. И разпалвайки все повече и повече тази любов, Господи, ако такава е волята Ти, нека Пресветата Дева, Твоя Майка и Майка на Святата Ти Църква и покровителка на нашия Кармилски орден, да ги доведе в Кармила и те да станат наши братя и сестри. Амин.

На следващата ни среща ще поговорим за приемника на свети Илия, неговия ученик пророк Елисей. Желая ви мира в душата и радостта в сърцето, които Господ дарява на търсещите Го Негови верни.

Източници на текстовете:

Antologia karmelitańska, red. Marian Zawada OCD, Kraków, 2005; *Библия*, изд. Св. Синод на БПЦ, 1982